

استقلال مالی جهاد دانشگاهی تا ۱۴۱۰ شدن است

هر جا بر مدار نیاز بازار حرکت کردیم نتیجه گرفتیم

معاونت علمی در حوزه اجرا ورود نکند

ابوالفضل مظاهری- تمین قیصری گروه دانشگاه

جهاد دانشگاهی در دوره جدید فعالیت خود حساب ویژه‌ای روی تجاری سازی داشته‌های علمی محققان خود باز کرده و می‌خواهد بخش قابل توجه‌ای از بودجه خود را از این طریق تامین کند. این رویکرد ماموریت ویژه یکی از معاونت‌های این مجموعه یعنی «ستفا» یا همان سازمان تجاری سازی فناوری و اقتصاد دانش بنیان است که از اسفندماه ۱۴۰۱ مدیریت آن برعهده مسعود ابراهیمی گذاشته شده

طراحی جهاد دانشگاهی بر افزایش سهم بخش خصوصی به وسیله تجاری سازی طرح‌های پژوهشی است. در یک سال اخیر چند طرح برای تجاری سازی معرفی شدند؟ ارزش رزمی این طرح‌ها چقدر است؟ چند درصد از بودجه فعلی جهاد قابل دسترسی با برنامه تجاری سازی طرح‌های فعلی جهاد است؟

من از بخش آخر سوال شروع کنم، با برنامه‌ریزی که انجام شده درخصوص اولی توسعه پارک‌ها و مراکز رشد در یک بخشی از حوزه تجاری سازی هستند و دوم بحث مشارکت با بخش خصوصی است؛ یعنی ما با این دو راهبرد اصلی در حوزه تجاری سازی به جلو می‌رویم. فکر می‌کنیم که مثلاً کمتر از یک دهه، یعنی تا ۱۴۱۰ جهاد دانشگاهی بتواند مستقل از بودجه دولت اداره شود، یعنی کل بودجه خود را از این محل تامین کند از آن جهت که توانمندی‌ها، دانشمندان، محققان و زیرساخت خوبی دارد؛ فقط نیازمند استراتژی و راهبرد کلانی بوده که این موارد را تبدیل به ارزش افزوده و ثروت کند. این استراتژی خوشبختانه با حضور دکتر مسلمی پیاده‌سازی شده است. من فکر می‌کنم در میان مدت، یعنی تا ۱۴۰۷ می‌توان به این فکر کرد که حدود ۳۰ تا ۴۰ درصد بودجه مورد نیاز جهاد را بتوانیم از این محل تعیین کنیم و در یک زمان بلندمدت‌تر یعنی تا ۱۴۱۰ می‌توان روی کل بودجه برنامه‌ریزی کرد.

نسبت به رقم فعلی داده‌ای دارید؟

در حال حاضر واقعا عدد خیلی ناچیزی است؛ اگرچه ما در حدود یک سال گذشته، فکر می‌کنم حدود سه همت قرارداد مشارکت با بخش خصوصی داشتیم. به این معنا که در زیرساخت‌های جهاد یا در دانشمندی جهاد سرمایه‌گذاری می‌شود. بعد از اینکه سرمایه‌گذاری شد این سرمایه‌گذاری‌ها مولد می‌شود و برای جهاد تولید ثروت می‌کند. این سه هزار میلیاردی که الان قرارداد شده تا دوباره جذب شود طبق پیش بینی ما یک فرآیند حدوداً دو ساله است که بعد از آن این سرمایه‌ها شروع به بازدهی می‌کنند.

از چند قرارداد و طرح دانش بنیان چند عددی را به دست آوردید؟

این سه همت حدود هفت یا هشت طرح است که با اشل‌های مختلف یعنی از طرح‌های ۱۰ تا ۲۰ میلیاردی داشتیم تا ۶۰ تا ۷۰ میلیاردی یا حتی تا ۱۰۰ میلیارد تا ۲۰۰ میلیاردی و تا ۱۵۰ میلیاردی طرح‌هایی را داشتیم. هدف اصلی ما تا پایان امسال برای سه هزار میلیارد بود که الان محقق شده است؛ فکر می‌کنیم که ان شاء الله تا پایان سال، اگر این برنامه‌ها با تغییر سیاست‌های دولت دست خوش تغییر نشود، امروز چهار یا پنج هزار میلیارد عبور می‌کنیم.

نسبت به سال گذشته چقدر رشد داشته است؟

ما تقریباً چنین برنامه‌ای در جهاد نداشتیم، یعنی اینکه مشارکت بخش خصوصی در کنار دانش بنیان جهاد باشد، این یک راهبرد جدیدی است که کمتر از دو سال از عمرش می‌گذرد. تا قبل از آن هر اتفاقی هم افتاده مبنی بر بودجه دولتی و سرمایه‌گذاری جهاد از محل بودجه بود آن بوده است. این راهبرد جدید چیزی کمتر از دو سال است که در حال پیگیری است و با این نگاه که ما از سرمایه‌های بخش خصوصی که امسال هم مورد تاکید قرار گرفته، در بحث مشارکت مردمی بتوانیم استفاده کنیم.

قراردادهای جهاد با مجموعه دولتی هم محاسبه شده‌اند؟

خیر آنها جدا است. جهاد یک بودجه دولتی دارد. در واقع ردیف بودجه‌ای است که از دولت می‌گیرد. حدود ۲۵ درصد کل بودجه است که برای مثال در سال ۱۴۰۲، ۴۰۰ میلیارد تومان بوده و کل بودجه جهاد در آن سال پنج هزار و ۶۰۰ میلیارد تومان بوده است. این ۱۴۰۰ یعنی حدود ۲۵ درصد بودجه جهاد، مابقی آن از محل درآمدهای حاصل شده است مانند درآمدهایی که از حوزه آموزش و درمان کسب می‌شود. مثلاً ما چندین مجموعه درمان ناباوروی و درمان سرطان داریم و در حوزه قراردادهای پژوهشی که عمدتاً با دولت است. این موارد را کنار بگذاریم؛ در راهبرد جدید به جای اینکه متکی باشیم به بودجه دولتی و قراردادهایی که از دولت می‌گیریم، سراغ فضای بخش خصوصی در اقتصاد برویم. یعنی بخش خصوصی در قسمتی که دانش فنی داریم سرمایه‌گذاری کند و آن دانش را تبدیل کنیم به محصول و بفروشیم. برای اینکه تقربیب به ذهن شود، ما در جهاد دانشگاهی دانش فنی تعداد زیادی گیاه دارویی را داریم. سال گذشته ما پیشنهاد کردیم که بخش خصوصی روی چهار ارقام سرمایه‌گذاری کند که موجب تأسیس شرکت مشترک بین جهاد دانشگاهی و بخش خصوصی شد. این شرکت تقریباً سه ماه است که تولیدات خود را شروع کرده است. فکر می‌کنم در طول دو روز آینده هم به شکل رسمی خط تولید خود را افتتاح کند. برنامه این دوستان برای سال ۲۰۲۵ این است که حدود ۴۰۰ میلیارد تومان در بازارهای صادراتی فروش داشته باشند. این یکی از همان محل‌هایی است که رئیس جهاد دانشگاهی نیز اشاره کردند؛ ما امید داریم به آن که یک بخشی از بودجه جهاد را بتواند تامین کند. موارد دیگری نیز داشتیم؛ مثلاً پروژه‌های نفتی.

از مجموعه قراردادهای که تا الان منعقد شده مهم‌ترین و بزرگ‌ترین بلوک عددی مربوط به کدام یک از این قراردادهاست؟

یک پروژه حدوداً هزار و ۴۰۰ میلیاردی در حوزه نفت داریم که دوستان به دانش فنی در حوزه نمک زدایی از نفت رسیدند. شرکتی در این موضوع سرمایه‌گذاری می‌کند و ما یک پروژه نمک‌زدایی را برای کشور انجام خواهیم داد. این کار دو یا سه منفعت دارد. هم آورده‌ای برای جهاد دانشگاهی خواهد داشت و هم مقداری وابستگی ارزی کشور را در این موضوع کاهش می‌دهد.

به لحاظ تعداد نفر هم بررسی داشتید که اشتغال چه تعدادی از طریق این طرح‌ها میسر می‌شود و در واقع اشتغال آفرینی اتفاق می‌افتد؟

وقتی که مبالغ قراردادها جذب شود، مثلاً در قراردادی که حدوداً ۱۳۰۰

است. ابراهیمی، دانشیار گروه هوافضای دانشکده مکانیک دانشگاه تربیت مدرس است که در کارنامه خود ریاست پارک علم و فناوری و دبیری شورای فناوری پارک مدرس، سرپرستی مرکز پژوهشی طراحی سامانه‌های پرتاب دانشکده هوافضای دانشگاه صنعتی خواجه نصیرالدین طوسی، عضویت در شورای راهبری پروژه ارزیابی عملکرد پارک‌های علم و فناوری و تالیف بیش از ۵۰ مقاله علمی و بین‌المللی را دارد. او در گفت‌وگو با «فرهیختگان» ابعاد گوناگون فرآیند تبدیل علم به فناوری و تامین اقتصاد جهاد را تشریح کرده است. او می‌گوید با مداوم

میلیاردی در حوزه تولید داروهای نو ترکیب است، و بین جهاد دانشگاهی و بخش خصوصی و معاونت علمی فناوری ریاست جمهوری مشترک است و مذاکرات آن تمام شده است. پیش بینی ما این است که حداقل ۵۰۰ تا ۷۰۰ مورد شغل کارشناسی و تخصصی ایجاد کنیم که مخصوص کارشناسی ارشد و دکتری باشد.

شما در پارک تربیت مدرس و اکنون در جهاد دانشگاهی تجربه کار در فضای دانش بنیان‌ها را داشتید. با توجه به اینکه ما در حال تغییر فضای دولت هم هستیم، اگر قرار باشد آسیب‌شناسی نسبت به فضای اکوسیستم داشته باشیم چه مواردی را مدنظر قرار می‌دهید؟ یکی از چالش‌های اصلی در فضای علم و فناوری کشور، اتصال بخش‌های مختلف زنجیره ارزش به همدیگر است ما تولید علم خوبی داریم و به دانش فنی هم می‌رسیم؛ حتی در سطح آمادگی فناوری، به تولید نمونه‌های آزمایشگاهی نیز می‌رسیم ولی در تجاری سازی و در ختم آن به تولیدی که علم مردم جامعه بتواند از آن بهره‌مند شوند و بتواند تاثیرگذاری بزرگی در سطح اجتماع داشته باشد، هنوز دچار ضعف هستیم. فکر می‌کنید چه راهکارهایی را برای تقویت این حوزه و بهبود شرایط این حوزه می‌توان ارائه کرد؟

همان‌طور که به درستی اشاره کردید، ما این آفت را در بخش تجاری سازی در جهاد دانشگاهی داریم؛ الان ما دانش فنی‌های متعددی که تولید شده داریم که حتی به نمونه‌های صنعتی رسیده است ولی از اینکه داخل بازار برود و به کسب‌وکاری تبدیل شود، ناکام مانده است. این مورد را در مقیاس کلان کشور هم داریم. متأسفانه محصولات خوبی بعداً در شرکت‌های دانش بنیان، در تیم‌های دانشجویی و استارت‌آپ‌ها شکل می‌گیرد ولی در ورود به بازار و تکمیل فرآیند تجاری سازی ناکام می‌ماند. ما اینجا ۳ یا ۴ دلیل اصلی را شناسایی کرده‌ایم. یکی بحث این است که معمول این محصولات و دانش فنی تولید شده مبتنی بر فشار علم بوده است؛ یعنی دانشمندی ایده‌های داشته و آن را پیگیری کرده و به محصول تزیق کرده ولی مبتنی بر نیاز بازار نبوده است. در هر قسمتی که روی ایده‌هایی که مبتنی بر نیاز بازار بوده است، کار کردیم و این محصول خود به خود وارد بازار شده و نتیجه گرفتیم؛ ولی در بخش‌هایی که مبتنی بر فشار علم یا ایده‌هایی که هیچ کارکردی در بازار نداشته، کار کردیم ناکام بوده است. نکته دوم بحث کوچک بودن بازار به عنوان کشوری ۸۰ میلیونی است. اگر بتوانیم در دایره پیرامونی خودمان مقداری را با فراتر بگذاریم، مثل کشورهای حوزه CIS و کشورهای حوزه خلیج فارس، به یک جمعیت ۴۰۰ میلیونی می‌رسیم یعنی حجم بازار ما ۵ یا ۶ برابر بزرگ‌تر می‌شود. از آن جایی که دولت جدید برنامه‌ها خود گفت ما به برنامه‌های از قبل تدوین شده وفادار هستیم و برنامه‌های قبلی مبتنی بوده بر توسعه ارتباطات بین الملل، توسعه مشارکت بخش خصوصی، بهبود فضای کسب‌وکار، ما خوش بین هستیم که اگر این اتفاقات رخ دهد و این توسعه انجام شود، خیلی از استارت‌آپ‌هایی که به دلیل کوچک بودن حجم بازار خود در ایران شکست می‌خورند، با بازارشان توسعه پیدا کنند و بتوانند در مقیاس بزرگ‌تر کار کنند.

درواقع شما بزرگ‌ترین آسیب‌ها را یکی بحث عدم حرکت براساس نیازها و در کنار آن عدم تعامل که بتواند بازارهای بزرگ‌تری را در اختیار شرکت‌ها قرار دهد، می‌دانید. آیا عامل‌های دیگری می‌شود به این دو مورد اضافه کرد؟

بله، به صورت کلی این می‌شود که با بازار وجود ندارد یا حجم بازار کوچک است. همچنین عوامل خرد دیگری هم هستند ولی من فکر می‌کنم اگر بازار برای موضوعی کشش داشته باشد، بقیه موانع را خود کشش بازار از سر راه برمی‌دارد.

با توجه به اینکه شما از اساتید دانشگاه دولتی هم هستید، چرا مراکز رشد و مجموعه‌های فنوار دانشگاه‌های دولتی و مجموعه دولتی، کمتر به سمت این فضا کشیده می‌شوند؟ در دانشگاه‌های دولتی با این جمعیت بالای دانشجویی تحصیلات تکمیلی و با حضور اساتید فعال کار به خروجی فنوارانه ختم نمی‌شود. حلقه مفقوده این مورد را شما در کجا می‌بینید و فکر کنید چگونه باید تکمیل شود؟

صاحب نظران مختلف ممکن است دلایل دیگری بیاورند و نگاه‌های متفاوتی داشته باشند ولی بحث اصلی کوچک بودن بازار ماست. در یک بازار کوچک هیچ سرمایه‌گذاری علاقه‌مند نیست که ورود کند. اگر حجم بازارها مقداری بزرگ‌تر شود و بحث مبادلات مالی حل شود؛ سرمایه‌گذارها ترغیب می‌شوند سرمایه‌گذاری کنند. این خود به خود مشکل ارتباط صنعت و دانشگاه را، که از نظر برخی صاحب نظران مشکل اصلی است، حل می‌کند و به طور طبیعی وقتی سرمایه‌گذاری ببیند موضوع خاص و محصول خاصی خریدار خوب دارد و برای توسعه آن محصول نیاز به دانشگاه دارد، حتماً به دانشگاه مراجعه می‌کند و از دانشگاه می‌خواهد آن مشکل را حل کند. در حال حاضر این قضیه خیلی کم رنگ است.

با توجه به اینکه پسوند اقتصاد دانش بنیان هم به مجموعه معاونت علمی اضافه شد، فکر کنید معاون جدید برای تقویت حوزه اقتصاد دانش بنیان باید به چه نکاتی دقت بیشتری کند یا روی چه مباحثی سرمایه‌گذاری بیشتری داشته باشد؟ انتظار شما به عنوان یکی از فعالان مطرح و بزرگ اکوسیستم علم و فناوری کشور در این حوزه، از معاون بعدی چیست؟

از نگاه من اگر معاونت علمی در حوزه اجرا ورود نکند و در حوزه تصمیم‌گیری، نهاد سازی، رفع موانع کسب‌وکار بتواند در دولت برود و مسائل دانش بنیان‌ها را مطرح کند، مصوبه‌های خوبی از دولت بگیرد یا همین مصوبه‌های زمین مانده را به خوبی اجرا کند، خیلی موفق‌تر خواهد بود تا اینکه مصدق‌های وارد موضوعاتی شود. موضوعاتی که دولت باید به آنها ورود پیدا کند، موضوعاتی است که از نظر اقتصادی برای سرمایه‌گذار توجیه کمی دارند. آنجا دولت باید به عنوان یک نهاد بالادستی در آن حوزه سرمایه‌گذاری کند؛ ولی در سایر موضوعات اقتصادی که توجیه اقتصادی وجود دارد، من فکر می‌کنم

این روند جهاد دانشگاهی می‌تواند در افق هفت ساله به طور کلی از بودجه عمومی بی‌نیاز شود و اقتصاد خود را از کنار تعامل فناورانه با بخش خصوصی تامین کند. او استفاده از امکان هزینه‌کرد اعتبار مالیاتی که در قانون جهش دانش بنیان تولید آمده و گسترش بهره‌برداری از پارک‌ها و فضاهای نوآوری جهاد را دو راهبرد اصلی این مجموعه معرفی کرده است. ابراهیمی در آسیب‌شناسی موقعیت فعلی اکوسیستم علم و فناوری کشور، پیشنهادهایی هم به معاون جدید علم و فناوری و اقتصاد دانش بنیان رئیس جمهور داشته است که در ادامه می‌خوانید.

باید اجازه دهیم که مکانیسم بازار و مکانیسم بخش خصوصی کار خود را انجام دهد و معاونت بیشتر متمرکز شود بر اینکه این موانع و مشکلات را از پیش پای کسب‌وکارها به خصوص دانش بنیان‌ها بردارد.

به عنوان سوال پایانی؛ راهبرد اصلی شما در ادامه فعالیت‌های حوزه تجاری سازی در جهاد دانشگاهی چیست؟

در توسعه مشارکت با بخش خصوصی، الان دو راهبرد تصویر را مدنظر قرار داده‌ایم. یکی بحث گسترش پارک‌ها و فضاهای نوآوری - فناوری است که گسترش محتوا آن باقی مانده است. یعنی نه اینکه از نظر فیزیکی تعداد آنها را زیاد کنیم، ما الان مثلاً پارک علم و فناوری البرز و کرمانشاه را داریم. این بخش‌ها تا همین سال گذشته واگذاری اراضی به بخش خصوصی نداشتند. این مورد از سال گذشته راه افزاده است و الان شرکت‌های دانش بنیان می‌توانند اراضی را به شکل اجاره بلندمدت از پارک‌های ما بگیرند، ساخت‌وساز و فعالیت اقتصادی خود را در پارک انجام دهند و از مزایای قانونی پارک نیز بهره‌مند شوند. من در همین‌جا از همه شرکت‌هایی که با دانش بنیان هستند فناوری‌های‌های تک دارند یا می‌خواهند واحد تحقیق - توسعه داشته باشند، مجدداً دعوت می‌کنم از فرصتی که پارک‌های ما ایجاد کرده‌اند، استفاده کنند. بحث بعد امکان هزینه‌کرد اعتبار مالیاتی که در قانون جهش دانش بنیان آمده است؛ یکی از مصادیق آن جهاد دانشگاهی است یعنی صاحبان صناعی که مالیات پرداخت می‌کنند، می‌توانند بخشی از مالیات خود را در حوزه تحقیقات و توسعه به عنوان هزینه مقبول مالیاتی هزینه کنند. یکی از مصادیقی که می‌تواند این هزینه را در آنجا انجام دهند، جهاد دانشگاهی و زیرمجموعه‌های آن است. بنابراین از علاقه‌مندان دعوت می‌کنم ما مراجعه به سازمان تجاری سازی یا پارک‌های ما، از این موقعیت استفاده کنند.

مهرگان الإمام الرضا - الإحلامی الدولي الرابع
4th Imam Reza International Media Festival

رسانه‌های خبری و تحلیلی | رسانه‌های مجازی | برنامه‌های رادیویی و تلویزیونی | فیلم کوتاه مستند و نماهنگ | عکس خبری | پوشش مردمی نشر محتوای رضوی در شبکه‌های اجتماعی | جایزه ویژه «احیای امر»

محرورهای موضوعی:
اسیره رضوی | زائر و زیارت رضوی | وقف و نذر رضوی | خدمت رضوی | هویت مشهدالرضا | جهاد تبیین

آخرین مهلت ارسال آثار: ۳۱ مرداد ۱۴۰۳ | اطلاعات بیشتر و ارسال اثر: mediafest.razavi.ir

شماره شناسه ۱۷۶۷۴۶۲
شماره م. الف ۱۷۸۲